

4. Beckerman P. 2000. "How Small Should an Economy's Fiscal Deficit Be? A Monetary-Programming Approach." World Bank Working Paper Series 2308.
5. Budina N. 1997. "Essays on Consistency of Fiscal and Monetary Policy in Eastern Europe." Thesis Publishers. Amsterdam.
6. Budina N., Wijnbergen S. 2000. "Fiscal Deficits, Monetary Reform and Inflation Stabilization in Romania." World Bank Working Paper Series 2298.
7. Buiters W.H. 1997. "Aspects of Fiscal Performance in some Transition Economies Under Fund-Supported Programs." IMF Working Paper WP/97/31.
8. Cukierman A. 1992. "Central Bank Strategy, Credibility, and Independence: Theory and Evidence." Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
9. Daniel J.A., Davis J.M., Wolfe A.M. 1997. "Fiscal Accounting of Bank Restructuring." IMF Paper on Policy Analysis and Assessment PPAA/97/5.
10. Dąbrowski M., Antczak R. 1995. "Economic Transition in Russia, the Ukraine and Belarus in Comparative Perspective." Studies and Analyses 50. CASE. Warsaw.
11. Fry M.J. 1993. "The Fiscal Abuse of Central Banks." IMF Working Paper WP/93/58.
12. Houerou P., Sierra H. 1993. "Estimating Quasi-Fiscal Deficits in a Consistency Framework. The Case of Madagascar." World Bank Policy Research Working Paper 1105.
13. IMF. 2001. Country Report No. 01/28.
14. IMF. 1996. "A Survey by the Staff of the International Monetary Fund." World Economic Outlook. Washington. May.
15. Mackenzie G.A., Stella P. 1996. "Quasi-Fiscal Operations of Public Financial Institutions." *IMF Occasional Paper* 142.
16. Markiewicz M. 2000. "Conceptual Problems of Assessment of the State Redistributing Activity and Fiscal Imbalance During Transition, Case of Ukraine" ("Концептуальні проблеми оцінки перерозподільної діяльності держави та фискальної несбалансованості в період трансформації економіки, на прикладі України"). Studies and Analyses 213. CASE. Warsaw.
17. Roberto de Rozende Rocha, Saldanha Fernando. 1992. "Fiscal and Quasi-Fiscal Deficits, Nominal and Real. Measurement and Policy Issues." World Bank Working Paper Series 919.
18. Robinson D.J., Stella P. 1988. "Amalgamating Central Bank and Fiscal Deficits." In *Measurement of Fiscal Impact. Methodological Issues*, eds. Blejer M.I., Ke-Young Chu., IMF Occasional Paper 59.
19. Smirnov A. D. Optimal Budget and Seignorage Targeting Policy in a Transition Economy // *Економічний Журнал ВШЕ*, № 4, 1998. С. 443-475.

Добровольська О. П.

ОСНОВИ СТАБІЛІЗАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Актуальність теми дослідження. Перехід до ринкових відносин у регіонах країни означає зміну парадигми соціально-економічного розвитку.

Процес досягнення реальної економічної самостійності в рамках єдиного національного господарства є об'єктивним і необхідним процесом. Така логіка пояснюється не тільки тим, що економіка країни є багаторівневою системою, але, насамперед, тим, що економічна самостійність регіону виступає необхідним чинником стабілізації і розвитку його економіки.

Стабілізація і розвиток — дві взаємозалежні економічні категорії, що відображають процес якісних соціально-економічних перетворень в Україні. Стабілізація економіки сприяє реалізації позитивних тенденцій сучасного економічного розвитку - глобалізації господарських зв'язків, формуванню рис постіндустріального суспільства, збільшенню інтелектуальної складової в будь-якому виробництві, тотальній інформатизації та розвитку сучасних форм організації суспільства.

Аналіз сучасних досліджень. Соціально-економічні процеси на території здійснюються в формі функціонування різних просторових сполучень елементів продуктивних сил. В окремих дослідженнях, присвячених проблемам оптимального функціонування територіальних систем, звертається увага на те, що регіон відповідно до властивих йому особливостей соціального та економічного потенціалу має об'єктивний внутрішній критерій оптимальності [1]. Його визначення, по суті, пов'язано з ідентифікацією спеціалізації регіонального господарства, що можлива на основі створення соціально-економічної концепції.

Стабілізаційні процеси в економіці України та її регіонів залишаються проблемними в економічній науці, в тому числі й з питання визначення її місця в загальному циклі розвитку економіки.

Аналізуючи сьогоденний стан економіки України, спеціалісти найчастіше вживають термін "стагнація" [2-3]. Слід зазначити, що стабілізація економіки пов'язана, насамперед, із накопиченням передумов і створенням засад усередині економічної системи для наступної позитивної динаміки. Звідси стабілізація економіки за своєю суттю розглядається як початкова стадія циклу економічного розвитку, що передують стійкому економічному росту.

Стабілізацію потрібно сприймати як визначений тимчасовий етап загального циклу розвитку економіки країни або окремого регіону.

Аналіз історії економічного розвитку показує, що не буває різкого росту економіки після значного спаду основних її показників. Завжди є етап поступового переходу господарства до економічного росту. Все це змушує розглядати стадію стабілізації розвитку економіки окремо як у теоретичних дослідженнях,

так і в практичній діяльності.

Досвід зарубіжних країн із стабілізації соціально-економічного положення показує, що кожна країна, долаючи ту або іншу кризу, застосовувала свій набір форм і методів вирішення домінуючих проблем виходу економіки з кризи [4]. Але з усім розмаїттям цих форм і методів не можна не визнати того загального, що пов'язує їх у деяке ціле, що реалізовувалося практично в усіх державах, котрі вирішували подібні проблеми. Саме тому аналіз концептуальних і методичних засад управління стабілізаційним розвитком економіки регіонів України потрібно вважати **основною метою дослідження**.

Будь-яка регіональна концепція, що визначає орієнтири територіального розвитку буде недосконалою, і, в кращому випадку, результати її реалізації будуть носити епізодичний характер, якщо в її основі відсутня загально визнана формула регіональної політики. Результативність регіональної концепції визначальною мірою залежить від того, якою мірою визнана всіма регіонами формула регіональної політики, чи відповідає вона всьому спектру інтересів її суб'єктів.

Основним елементом концепції повинно стати визначення цілей розвитку конкретного регіону, а також його галузевих пріоритетів. Головна мета передбачає вирішення проблеми самодостатності регіону, тобто спроможності самостійно виконувати повний набір функцій, визначених його статусом.

Обґрунтованість вибору того або іншого галузевого орієнтиру регіонального розвитку визначається вимогами регіональної економічної політики, тим якою мірою реалізація даного пріоритету вирішує завдання позитивної динаміки економіки і її територіальних складових.

Одним з найважливіших елементів концепції регіонального розвитку виступає обґрунтування можливих шляхів стабілізації регіональної ситуації шляхом визначення потенційно перспективних напрямків галузевої спеціалізації господарства.

В умовах ринкової нестабільності, що підсилюється очевидною непослідовністю в державному регулюючому впливі на господарські процеси, сформуванню регіональну концепцію і реалізувати визначені нею пріоритети досить складно. Незважаючи на невирішеність проблем зазначеного порядку, робота щодо створення концептуальних основ розвитку регіону необхідна, насамперед, для запобігання тенденції територіального розпаду господарського середовища.

На даний час у наявності досить високий ступінь диференціації в соціально-економічному розвитку регіонів. Подібна диференціація визначається розходженнями в стартових умовах входження регіонів у ринок, що сформувалися переважно під впливом минулої практики регулювання територіального розвитку. Мета концепції розвитку регіону - це вибір і обґрунтування спрямованості регіонального розвитку, що є складовою загальної стратегії державної регіональної політики. Безумовно важливо обґрунтування галузевих пріоритетів територіального розвитку, обумовлених дією багатьох чинників. При цьому комплексна оцінка стану регіонального господарства та дослідження залежностей між різними секторами дозволить спрогнозувати взаємозалежний розвиток галузей регіону.

Характерними ознаками стадії стабілізації економіки є :

- припинення падіння об'ємів виробництва;
- початок нарощування об'ємів виробництва (найбільш оптимальні темпи економічного росту від 2,5 до 5% на рік).

Таким чином, стабілізацію економіки можна визначити як:

- процес переходу кризової економіки у рівноважний стан, що відображається в зниженні темпів падіння виробництва, фіксації його на визначеному рівні і початку нарощування об'ємів виробництва.

Безумовно стабілізація економіки не зводиться тільки до стабілізації безпосередньо виробництва. Вона охоплює сферу фінансів, грошово-кредитну, інвестиційну, управлінську сфери. Це означає, що процес стабілізації економіки регіону повинен бути адекватний основному процесу здійснюваних реформ. Реалізація цього процесу ґрунтується на врахуванні соціально-економічної специфіки та особливостей регіону.

Фінансова стабілізація є тією основою, що дозволить реально домогтися успіху в ключових сферах економіки країни та регіонів.

Серед проблем стабілізації важливе значення має дослідження питань управління. Методологічні основи управління стабілізацією економіки регіону в умовах формування ринкових відносин повинні містити у собі:

- формування системи цілей, що визначають управління стабілізацією економіки регіону;
- визначення принципів управління процесом стабілізації економіки регіону (розмежування функцій управління між регіональними органами влади, і органами місцевого самоврядування а також децентралізацію управління);
- обґрунтування шляхів реалізації поставлених цілей (розширення і розвиток власних джерел соціально-економічної стабілізації в регіоні; докорінну реконструкцію і модернізацію існуючого виробничого потенціалу на базі науково-технічних розробок; формування механізмів стримування нестабільного розвитку економіки регіону).

Соціально-економічні перетворення, проведені в Україні і спрямовані на становлення і розвиток ринкових відносин, викликають необхідність перегляду основних принципів формування системи державного регулювання економіки. Сьогоднішнє становище економіки країни й окремих регіонів є деякою мірою наслідком кризи системи державного управління, що призвела до втрати економікою таких динамічних характеристик, як усталеність і збалансованість.

Особливістю української економіки є розмаїття економічної, соціальної та етнічної ситуації в окремих регіонах країни. Регіони розрізняються як потужністю економічного потенціалу, так і спроможністю

до саморозвитку в умовах нових економічних відносин. Виробничо-галузеві орієнтири територій не стимулюють залучення інвестицій, створення і реалізацію нових технологій.

Сьогоднішній стан системи державного регулювання розвитку регіонів найчастіше не містить необхідних механізмів, спрямованих на вихід регіонів із депресивного стану. Крім того, регулювання на рівні регіону не спирається на ресурси і принципи, що забезпечують можливість створення умов для стійкого, збалансованого і соціально орієнтованого територіального розвитку. Все це ускладнює процес стабілізації соціально-економічного стану регіонів, оскільки не визначені цільові орієнтири розвитку, без яких здійснити вихід із кризи досить складно.

Державне регулювання регіонального розвитку поширюється на ті сфери діяльності, що належать до компетенції державного рівня управління. До них відносяться: політика природокористування; соціальна політика і вирішення проблем зайнятості; розвиток виробничих систем, що вимагають централізованого управління; розробка державних регіональних програм розвитку; розміщення державних замовлень на підприємствах регіону на умовах, що забезпечують економічні інтереси підприємств і, відповідно, регіонів; цінова і кредитна політика; розробка правових основ розвитку господарства; визначення податкової політики з урахуванням стимулювання процесу ринкоутворення в регіоні; режим зовнішньоекономічної діяльності.

Державне регулювання регіонального розвитку здійснюється в межах системи політичних, соціальних, економічних, фінансово-кредитних, бюджетних, податкових, природно-ресурсних, національно-етнічних та інших відносин усередині країни. Правове й адміністративне регулювання здійснюється шляхом затвердження різних юридичних актів, що регламентують права, функції та обов'язки регулювання.

Важливим методом державного регулювання регіонального розвитку є фінансування через спеціальні бюджетні фонди регіональних програм. Використання даного методу державного регулювання регіонального розвитку підвищує мобільність фінансової системи. Мобілізуючи додаткові ресурси, держава одержує резерв на випадок можливих фінансових ускладнень.

Найважливішим методом регулювання регіонального розвитку є використання бюджетів різних рівнів. В умовах реформування державний бюджет країни повинен бути доповнений системою самостійних бюджетів регіональних утворень. Це означає, що регіони беруть на себе основну частину витрат із забезпечення рівня та якості життя населення і виконання регіональних програм розвитку.

Універсальним регулюючим інструментом ринкової економіки є податковий механізм, що застосовується, насамперед, для впливу на інвестиційну діяльність, виробництво, торгівлю і міграцію робочої сили. Регулювання регіонального розвитку на основі податків може використовуватися як стимул або антистимул у процесі розміщення виробництва. Крім різних видів прямих і непрямих податків, стягнутих на державному рівні, велике значення мають і різні податкові пільги. Це може бути відстрочка від сплати податку з прибутку, диференційовані пільги в регіонах або повне скасування податку.

Одним із важливих методів державного регулювання регіонального розвитку повинна стати амортизаційна політика, що забезпечує відновлення морального і фізичного зносу засобів виробництва за рахунок відповідного фонду. Він утворюється шляхом відрахування частини прибутку, звільненого від оподаткування. Диференційовані в регіонах ставки амортизаційних відрахувань дозволяють державі впливати на інвестиційну політику і регулювати регіональний розвиток.

Висновки. Всі складові системи державного регулювання для кожного регіону повинні розглядатися в межах комплексного ринкового господарського механізму.

Специфіка регіонів визначає доцільність використання у кожному конкретному випадку свого набору економічних важелів і стимулів. Відповідальність за формування та ефективне використання господарського механізму лягає на регіональні органи управління. Регіональна диференціація економічних важелів і стимулів повинна бути спрямована на створення приблизно рівних економічних можливостей для підприємств, розташованих у регіонах з різними умовами господарювання, а також для регіонів, що мають відносно невисокий рівень економічного і соціального розвитку.

Таким чином, ефективне державне регулювання повинно здійснюватися головним чином за допомогою індикативного планування, а в перспективі — програмування економіки, а також грошово-кредитних методів.

Джерела та література

1. Абрамов В., Пила В. Регіональна економічна політика України на сучасному етапі // Економіка України. – 1993. – № 8.
2. Ласкавий А.О. Теорія і практика формування основ ринкової економіки. – К., 1994.
3. Мамутов В.К., Прокопенко Н.Д. Регіональне управління: опыт и проблемы. – К., 1999.
4. Панасюк Б.Я. Прогнозування та регулювання розвитку економіки. – К.: Поліграфія, 1998.

Загорюлькин А.Н.

МЕСТО ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В РАЗВИТИИ РЫНОЧНЫХ ОТНОШЕНИЙ В УКРАИНЕ

Введение.

Переход Украины к рыночной экономике и, соответственно, к новым экономическим отношениям предусматривает следующее: предприятия самостоятельно должны находить потребителей своей продукции, ориентировать свою деятельность на удовлетворение их потребностей и запросов, причем это необ-